

پایان نامه

برای دریافت درجه فوق لیسانس علوم بهداشتی
در رشته آمار زیستی و بهداشتی

موضوع: بررسی آماری محتادین به تریاک در شهر نوشهر

براهنمائی

جناب آقای دکتر وارثکس نهایپتیان

نگارش: پرویز کمالی

سال تحصیلی ۵۳-۱۳۵۲

تقدیم به :

استاد گرانقد رجناب آقای دکتر وارثکس نه پتیا ن

تقدیم به :

آذر

بدینوسیله از راهنمایی‌های با ارزش دوستان و همکاران عزیز:

آقای دکتر حسین ملک افصلی

آقای دکتر فیروز آزدگان

تشکر میکنم.

فهرست

صفحه	موضوع
۱	مقدمه
۴	اهمیت موضوع
۵	بررسی اطلاعات موجود
۷	هدف و نحوه بررسی
۸	مطالعه میزان مصرف تریاک با سالهای اعتیاد
۱۶	مطالعه میزان مصرف تریاک و مصرف روزانه سیگار
۱۸	مطالعه میزان مصرف تریاک و الکل مصرفی
۱۹	مطالعه میزان مصرف تریاک و چای
۲۲	مطالعه میزان مصرف تریاک و سواد
۲۳	مطالعه میزان مصرف تریاک و درآمد
۲۵	مطالعه سن در هنگام شروع اعتیاد
۲۶	مطالعه میزان درآمد - سالهای اعتیاد و میزان مصرف تریاک
۳۱	خلاصه فارسی
۳۵	خلاصه انگلیسی
۴۱	منابع مورد استفاده

مسئله اعتیاد یکی از قابل توجه ترین مسائل اجتماعی میباشد . البته اعتیاد يك مسئله جدید از تحفه های قرون اخیر نبوده چه از ابتدای تاریخ بشریت انسان کم و بیش برای گریز از درد های روزمره زندگی با اعتیاد پناه برده است . ادبیات ابتدائی و افسانه های کهن ملل همگی کم و بیش راجع به پناه بردن انسان بمسکرات بحث میکنند . در این قرن که دولت ها مسئولیت بیشتری در مقابل اجتماع و فرد احساس میکنند مسئله اعتیاد بیشتر در خور مطالعه قرار گرفته است . يك مسئله جالب توجه اینستکه آیا در اثر پیشرفت تمدن در قرون اخیر افراد بیشتری مبتلا به اعتیاد میشوند ؟ شاید جواب دادن باین سؤال آنقدر که بنظر میرسد ساده نباشد آنچه میتوان تصور کرد اینستکه چون مسئله اعتیاد با نوع شخصیت فرد معتاد و زمان کودکی وی بستگی دارد و دوران کودکی وی چه در قرون بسیار گذشته و چه در قرون اخیر کم و بیش یکسان میباشد پس ناراحتی های مربوط به محیط که بیشتر امکان دارد که فرد مستعد را دچار نوروژ کند کمتر قادر به معتاد کردن افراد میباشد .

يك مسئله دیگر که باید افزوده شود اینکه اعتیاد در زمان کنونی بیشتر مورد نظر قرار گرفته است و این شاید باین علت باشد که اعتیاد درازمنه گذشته بیشتر بصورت قسمتی از سنت هرا اجتماعی محسوب میگردد و قابل تحمل تر بود . در قرن بیستم اعتیاد همچنان ادامه دارد و تنها نوع موادی که مورد استفاده قرار میگیرند تغییر پیدا کرده است . اعتیاد بالکل همچنان بشکل سابق وجود دارد . هرئین جانشین تریاک و مرفین شده و LSD کم کم دارد جایگزین حشیش میگردد .

چرخ دوران نبرد سازد هر ضعیف و سست را همتی کن کند ما تا سنگ گندم سا شوی

لغت "افیون" از کلمه یونانی Opion اخذ شده و بمعنی "چرت آورنده" میباشد. لغت فارسی آن "هیپون" است. یحتمل که یونانی ها این کلمه را در زبان خود استخدام کرده و یا پارسیان قدیم از یونانی اقتباس کرده اند. انگلیسی و فرانسه Opium میباشد. کلمه هیپون در اشعار قدیم آمده است مثلاً "ناصر خسرو میگوید:

داد کن ار نام نیک خواهی ازیراک عقل تو را هزل دشمن است چو هیپون
امروزه لغت تریاک به معنی افیون مصرف میشود که در اصل بمعنی ضد زهر و شوینده زهر است و معلوم نیست که چگونه لغت تریاک جای افیون را گرفته است. شاید تریاکها برای ستایش این نام را بر آن نهاده و یا دیگران از سر تمسخر لغت تریاک را بکاربرد ماند.

حافظ گوید:

دل ما را که زمار سر زلف تونجست از لب خود بشفا خانه تریاک انداز
تاریخچه: اطبا قدیم تریاک را میشناخته و به خواص آن آشنائی داشته اند. معلوم نیست که آیا بقراط به خواص تریاک آشنائی داشته و یا نه ولی "نیاکوراس" فیلسوف و پزشک معاصر آنرا بکار میبرد است و جالینوس حکیم هم تریاک را تجویز میکرد است. از اطبا اسلامی ابن سینا و رازی اولین کسانی بودند که خواص تریاک را بدقت مورد مطالعه قرار داده و اهمیت زیادی برای آن قائل بودند و اروپائیان هم که از منابع علمی اسلامی استفاد میکردند و در طب هم از پزشکان اسلامی پیروی مینمودند به اهمیت آن پی برده و آنرا زیاد استعمال میکردند.

مسلم نیست که گشت خشخاش از چه محلی شروع شده ولی بعضی حدس میزنند که
زراعت و تجارت آن از آسیای صغیر و شبه جزیره آناتول شروع شده و از آنجا به نقاط دیگر
سرایت کرده و در ممالکی مثل هند ایران ترکیه چین و مصر رواج یافته است.
زمانی بود که تهیه و مصرف تریاک در چین بسیار شایع بود بطوریکه علاوه بر مصرف محصول
داخلی نود درصد (۹۰٪) تریاکی که در هند میشد در چین بمصرف میرسید و از اینراه
سود فراوانی نصیب شرکت تجارتنی هند که در اصل انگلیسی بود میشد .
در اروپا تریاک برای تهیه ترکیبات داروئی مصرف میشود و بطور کلی در حدود
نود درصد تریاک دنیا برای تهیه شربت های سرفه استعمال میشود .
در چین ابتدا جویدن آن و سپس در او اوسط قرن هفدهم کشیدن دود آن مرسوم
شد و در این زمان تقریباً همه افراد به آن آلوده بودند ولی بعد ها مصرف آن در قسمت
اعظم خاک چین ممنوع شد و بواسطه مجازات های سنگین بغیر از چین ملی در سایر
نقاط چین اعتیاد ریشه کن شده است. مطابق گزارشی که توسط دولت چین ملی منتشر شده
بین سالهای ۱۶۵۵ تا اواسط ۱۹۵۹ تقریباً دو بیست هزار معتاد در هنگ کنگ وجود
داشته که در حدود پنجاه هزار (۵۰/۰۰۰) آنها دستگیر شده اند و گفته میشود که
معتادین هنگ کنگ سالانه در حدود یکصد و هفتاد میلیون دلار صرف داروهای مخدر
میکند . از ۴۴۹۰۶ نفر معتاد بیکه در دسامبر ۱۹۶۰ در آمریکا شناخته شد ۹/۵۶٪
آنها سیاهان تشکیل میدادند و اکثر معتادین آمریکا یعنی بیش از ۵۰٪ در ایالت نیویورک
میباشد و بیش از نیمی از معتادین آمریکا بین سنین بیست و یکسالگی تا سی سالگی میباشد و کمتر از
۴/۰ افراد کمتر از ۲۱ سال میباشد در صورتیکه معتادین بالاتر از ۴۰ سال فقط ۱۰/۴٪ را
تشکیل میدهند .

طبق آمار انجمن مبارزه با تریاک و الکل ایران در سال ۱۳۲۸ سه گرو از افراد (۱۵۰۰۰ نفر) در ایران مبتلا " بتریاک " بوده اند - روزانه در حدود دوازده هزار کیلو تریاک دود میشده و پانصد هزار تومان پول به هدر میرفته و در حدود صد هزار معتاد بتریاک در اثر مرگ زودرس میمردند . در تهران بیش از ۳۰۰ شیره کش خانه دایر بوده و در سال ۱۳۳۲ (فقط در شهر شیراز مصرف تریاک برای کشیدن ۵ / ۴ تن بوده است .
مضرات تریاک عبارتند از :

- ۱- استقامت و پشتکار افراد معتاد از بین میرود زیرا استعمال تریاک بواسطه نشئه‌ای که دارد احساس احتیاج را از بین برده و شخص را ابالی میکند
- ۲- کاهش قدرت جسمانی و نتیجتاً کاهش بازدهی کار و بدنبال آن فقر اقتصادی
- ۳- بوجود آوردن بی انضباطی بی توجهی به کار ، قوانین ، بهداشت و قرارداد های اجتماعی

۴- ضعف امیال جنسی و در نتیجه نداشتن علاقه به همسر و خانواده

۵- از نظر سیاسی بهترین وسیله استعمار

باتوجه به اهمیت اجتماعی و اقتصادی و بهداشتی و حتی سیاسی موضوع لازم است تحقیقات دامنه داری در زمینه های : علل اعتیاد - انواع اعتیاد - گروههای اجتماعی آسیب پذیر - راههای درمان و روشن کردن جوانان از خطر اعتیاد بعمل آید .

بررسی اطلاعات موجود

در زمینه انواع اعتیاد مطالعات زیادی در خارج از ایران بخصوص توسط سازمان بهداشت جهانی و داخل کشور انجام شده است. این نوع مطالعات یا بصورت ارائه اعداد و ارقام و یا بصورت مقالاتی است که بیشتر از جنبه های روانشناسی علل اعتیاد و روانشناسی اجتماعی بحث شده است. تحقیقاتی که بر اساس آزمون های آماری و نتایج علمی مبتنی باشد بسیار کم و نادر است. تحقیقاتی که در ایران انجام یافته است یا توسط مددکاران آموزشگاه عالی خدمات اجتماعی است یا توسط دایره تحقیقات مرکز بهداشت روانی شیراز است. گاهی نیز مسئله بعنوان پایان نامه تحصیلی فارغ التحصیلان دانشگاهی بچشم می‌نوردد که از نظر محتوی باز نتایج مبتنی بر محاسبات آماری دقیق نیست.

چون بعضی از عواملی که در تحقیقات مرکز بهداشت روانی شیراز مورد بررسی قرار گرفته با عوامل مورد بررسی در این پایان نامه مشابه است لذا خلاصه‌ای از نتایج بررسی مرکز بهداشت روانی شیراز که نزد ۱۸۰۰ نفر معتاد به تریاک از سال ۱۳۳۵ تا سال ۱۳۴۶ انجام گرفته نیز "شرح داده میشود :

از نظر شغل

مشاغل آزاد و پیشه‌وران	۶۰ درصد
کارمندان و ون پایه	۱۲/۶ درصد
بقیه مشاغل	۲۷/۴ درصد
پایه تحصیلات :	
بیسواد	۴۸/۲ درصد

دارندگان گواهینامه ششم ابتدائی ۲۳/۱ درصد

بالاتر از ششم ابتدائی ۲۸/۷ درصد

مدت اعتیاد

سابقه ۰-۵ ۶۴/۴ درصد

سابقه ۱۰-۲۰ ۱۷/۱ درصد

سابقه + ۲۰ ۱۸/۵ درصد

مقدار مصرف:

۲۸/۶ درصد از معتادین بین ۶ تا ۱۰ گرم روزانه و حداقل مصرف ۰/۵ گرم و

حداکثر ۶۰ گرم در روز.

طرز مصرف

خوردن ۷/۶ درصد

کشیدن یا کشیدن و خوردن ۶۲/۴ درصد

درآمد روزانه

حداقل درآمد روزانه ۲۰ و حداکثر آن ۷۰۰ ریال. درآمد متوسط ۱۵۰ ریال

در روز.

هدف و نحوه بررسی

این مطالعه برای روشن شدن رابطه میزان مصرف تریاک نزد مرد و زن با عواملی چون :

۱- درآمد روزانه

۲- سابقه اعتیاد

۳- سن اعتیاد

۴- سواد

۵- اعتیادات دیگر (چای - الکل و سیگار)

۶- مقایسه تمام عوامل فوق در مرد و زن

در نزد تمام افراد (۴۰۰ مرد و ۱۰۰ زن) معتاد به تریاک در شهر نوشهر که برای دریافت سهمیه ماهانه خود بدرمانگاه وزارت بهداشتی در این شهر مراجعه میکردند از طریق نمونه برداری (تعداد نمونه ۱۰۰ نفر یعنی به نسبت $\frac{1}{5}$ شامل ۷۹ مرد و ۲۱ زن) در اردیبهشت ماه سال ۱۳۵۶ انجام گرفت.

اطلاعات جمع آوری شده ابتدا بصورت لیست و سپس بصورت جدول توزیع فراوانی منظم شد . رابطه کلیه عوامل با میزان مصرف تریاک از طریق محاسبه ضریب همبستگی پیدا کردن محادله ریگرشن انجام شد . عواملی که دارای ارتباط معنی دار نبودند حذف و عواملی که دارای ارتباط معنی دار بودند بین خودشان مجدداً " و مصرف تریاک بوسیله ریگرشن چند متغیره مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت.

مقایسه بعضی از عوامل در نزد زن و مرد از طریق آزمون های معنی دار بودن چون آزمون t و آزمون X^2 انجام گرفت . از هر آزمون یا ضریب همبستگی یا محاسبات فقط جزئیات محاسبات و فرمولهای يك مورد ارائه شده و در بقیه موارد به ذکر نتیجه اکتفا شده است .

۱- مطالعه میزان مصرف تریاک با سالهای اعتیاد

الف : مصرف روزانه تریاک

جدول زیر توزیع مصرف تریاک (برحسب گرم در روز) را نزد مردان و زنان نشان میدهد :

جنس	مرد		زن		جمع	
	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد
۰/۵	۱	۱/۳	۰	۰	۱	۱
۱	۲	۲/۵	۳	۱۴/۳	۵	۵
۲	۲	۱۱/۴	۳	۱۴/۳	۱۲	۱۲
۳	۱۵	۱۹/۰	۶	۲۸/۶	۲۱	۲۱
۴	۲	۸/۹	۲	۹/۵	۹	۹
۵	۲۹	۳۶/۷	۵	۲۳/۸	۳۴	۳۴
۶	۲	۲/۸	۰	۰	۳	۳
۷	۴	۵/۱	۰	۰	۴	۴
۸	۴	۵/۱	۱	۴/۸	۵	۵
۱۰	۵	۶/۳	۱	۴/۸	۶	۶
جمع	۲۹	۱۰۰	۲۱	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰

همانطورکه از جدول فوق استنباط میشود حداقل مصرف تریاک نزد مردان ۰/۵ گرم و در نزد زنان ۱ گرم در روز است. و حداکثر مصرف روزانه در نزد مردان و زنان ۱۰ گرم است. اکثریت مردان (۳۶/۷ درصد) روزانه ۵ گرم مصرف میکنند ولی اکثریت زنان (۲۸/۶ درصد) روزانه ۳ گرم تریاک مصرف میکنند .

۷۸/۵ درصد از مردان و ۹۰/۵ درصد از زنان بین ۲ تا ۵ گرم تریاک مصرف میکنند .

ب: تعداد سالهای اعتیاد

جدول زیر توزیع زنان و مردان را بر حسب سالهای اعتیاد نشان میدهد:

جمع		زن		مرد		جنس سالهای اعتیاد
درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	
۳	۳	۰	۰	۳/۸	۳	۱-۵
۲۷	۲۷	۳۳/۳	۷	۶۵/۳	۲۰	۱۰-۱۴
۲۷	۲۷	۴۲/۹	۹	۲۲/۸	۱۸	۱۵-۱۹
۱۷	۱۷	۱/۵	۲	۱۹/۰	۱۵	۲۰-۲۴
۱۹	۹	۴/۸	۱	۱۰/۱	۸	۲۵-۲۹
۵	۵	۰	۰	۶/۳	۵	۳۰-۳۴
۷	۷	۱/۵	۲	۶/۳	۵	۳۵-۳۹
۴	۴	۰	۰	۵/۱	۳	۴۰-۴۴
۱	۱	۰	۰	۱/۳	۱	۴۵-۴۹
۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۲۱	۱۰۰	۷۹	جمع

حد اکثر سالهای اعتیاد در نزد مردان ۷ و در نزد زنان ۱۰ سال و حد اکثر سالهای اعتیاد برای مردان ۴۵ و برای زنان ۳۵ سال میباشد. بیش از ۵۰ درصد از مردان و بیش از ۹۰ درصد از زنان دارای سابقه اعتیاد در بین ۱۰ تا ۲۹ سال بوده اند.

ج : تعیین رابطه مصرف تریاک با سالهای اعتیاد نزد مردان

برای تعیین رابطه بین مصرف روزانه تریاک با سالهای اعتیاد باید از فرمول ضریب همبستگی استفاده کرد و میزان و جهت همبستگی را محاسبه کرد و سپس معادله ایکن همبستگی را تعیین کرد .

اگر مصرف روزانه تریاک را به Y و سالهای اعتیاد را به X و درجه همبستگی را با r نمایش دهیم برای تعیین درجه همبستگی باید از فرمول زیر استفاده کرد :

$$r = \frac{n \sum xy - \sum x \sum y}{\sqrt{n \sum x^2 - (\sum x)^2} \sqrt{n \sum y^2 - (\sum y)^2}}$$

مقادیر این فرمول بر اساس اندازه گیریهای انجام شده از اینقرار است :

$$n = 79$$

$$\sum x = 1626$$

$$\sum x^2 = 40416$$

$$\sum y = 363$$

$$\sum y^2 = 2011$$

$$\sum xy = 7874$$

$$(\sum x)^2 = 2643876$$

$$(\sum y)^2 = 131769$$

$$\sum x \sum y = 590238$$

$$n \sum x^2 = 3192864$$

$$n \sum y^2 = 158879$$